

minatur intellectus et excitatur hominis voluntas ad detestanda peccata, atque ad se disponendum ad justificationem et gratiam sanctificantem adipiscendam. Posita autem ultima seu proxima dispositione, Deus gratiam sanctificantem in animam infundit, qua prorsus ab ea omne peccatum expellitur et destruitur, fitque propterea homo Deo gratus et amicus, ac jus acquirit ad aeternam beatitudinem ob adoptionem, quam recipit, in filium Dei. Exinde homo gratia adjunctus elicit opera meritoria, aliaque praestat superius commemorata. Talis est nexus harum veritatum in doctrina catholica.

Longe diversum, imo vero contrarium est systema Novatorum saec. XVI. Nam ipsi, uti saepius pariter exposuimus, ex falso principio, quod gratia sive justitia originalis fuerit pars essentialis humanae naturae, ex lapsu hominis paradisiaci intulerunt ipsam humanam naturam fuisse essentialiter ac substantialiter labefactam atque corruptam. Peccatum originale in horum doctrina est *qualitas positiva*, imo *substantia quaedam mala*, quae homini lapsu necessario inheret (1). Per hoc peccatum intelligentia et voluntas, etiam prout facultates naturales sunt, omnem suam activitatem amiserunt, nec inserviant nisi ad peccandum (2). Peccata actualia non sunt nisi totidem manifestationes peccati originalis perpetuo subsistentis (3). Fieri proinde non potest in hoc systemate

(1) Lutherus in *Ps. L.*: *Lutum illud, inquit, ex quo vasculum hoc fingi coepit, damnabile est... Factus in utero, antequam nascimur et homines esse incipimus, peccatum est.* Sic etiam Melanch. *Loc. Theol.* pag. 19: *Sicut in igne est genuina vis, qua sursum fertur, sicut in magnete est genuina vis, qua ad se ferrum trahit, ita est in homine nativa vis ad peccandum.* Ex Luthero paradoxum suum hausit Matthias Flaccius Illyricus, quod peccatum originale sit *Substantia*. Cfr. Bellarm. *De statu peccati*, lib. v, cap. 1 et cap. xv. Cfr. etiam Moehler, *Symbolique*, tom. 1, pag. 56 et seqq.

(2) *Solid. declar.* 1, § 10, pag. 614: *Præterea affirmatur, quod peccatum originale in humana natura non tantummodo sit talis, qualem diximus, horribilis defectus omnium bonarum virium in rebus spiritualibus ad Deum pertinentibus; sed quod etiam in locum imaginis Dei amissæ successerit intima, pessima, profundissima (instar cujusdam abyssi), inscrutabilis et ineffabilis corruptio totius naturae et omnium virium, imprimis vero superiorum et principalium animæ facultatum, quæ infixa sit penitus intellectui, cordi et voluntati hominis.* Itaque jam post lapsum homo hereditario a parentibus accipit congenitam pravam vim, immunditiam cordis, pravas concupiscentias et pravas inclinationes... Hinc passim primi Novatores adversus *συνεργισμὸν* synergismum, seu cooperationem insurrexerunt, eamque penitus rejecerunt, ut *ἀδυναμία* seu absolutam impotentiam staterent. Postea vero aliquantulum ab hac doctrina deslexerunt. Ita Wegscheider, § 149, in not.

(3) Melanch. *Loc. Theol.* pag. 19: *Scriptura, inquit, non vocat hoc originale, illud actuale peccatum; est enim et originale peccatum plane actualis quaedam prava cupiditas.* Cfr. Moehler, *Symbolique* tom. 1, p. 62, ubi scribit: *Après cela, nous devons comprendre le dogme selon lequel tous les péchés délibérés, c'est-à-dire tous les péchés actuels, ne sont qu'autant de manifestations, de formes particulières du péché originel, que les branches, les fleurs et les fruits de cet arbre mauvais.* Atque in nota (5): *Luther dit (Luth. Werk. Wittenb. 1554, II part. pag. 375): On peut fort bien*

ut homo se disponat ad justificationem, quam Novatores sejungunt a gratia sanctificante seu a justificatione (1); cum juxta ipsos non justificatio a sanctificatione, sed sanctitas a justificatione pendeat. Impossibilia sunt in ejusmodi systemate præterea opera bona ante justificationem, quæ formaliter ex fide producitur, independentem a quavis hominis cooperatione. Hæc porro justificatio, imo et sanctitas tota exterior est in horum hypothesi, et tota consistit in remissione seu absolute pœnæ peccatis debite, prout contingit in justificatione forensi; culpa autem sive originalis sive actualis remanet, etiam post baptismum et justificationem. Etenim, si peccatum originale constituit partem essentiali ipsius naturæ corruptæ, si peccata actualia non sunt nisi manifestationes peccati originalis, evidens est, nec illud nec ista tolli posse per justificationem aut gratiam sanctificantem, quæ juxta Novatores exterior est, et solum efficit, ut Deus has culpas non consideret, perinde ac si tectæ essent oculis suis, quas propterea non imputat. Hæc sanctitas et justitia non est hominis justificati propria, sed est ipsa sanctitas et justitia formalis Christi ab homine apprehensa, et ea est, quæ bona opera profert tanquam fructus vel signa apprehensæ hujus Dei vel Christi sanctitatis et justitiæ, eodem tempore ac natura humana manifestat per actualia peccata jugem subsistentis peccati originalis existentiam (2). Ejusmodi est monstruosum systema Protestantismi circa justificationem, sanctitatem, opera bona; quod per partes explanabimus in hujus tractatus decursu.

Et hæc sunt, quæ inter se pugnant, doctrinæ, et de quibus viget controversia inter Catholicos et Protestantem. Reliqua libere in scholis agitantur. Disceptant enim Theologi catholici inter se: 1° Utrum gratia sanctificans sit qualitas physica vel moralis, creata vel increata, et an sit ipsa Spiritus Sancti persona, quæ substantialiter animæ justi communicetur eamque vivificet (3)? 2° Utrum gratia per modum habitus inherere animæ justi, an potius sit ipsa gratia actualis, quæ jugiter influat in animam justi eamque fecundam efficiat (4)? 3° Utrum gratia

l'appeler un péché père (Ertzsünde); car il n'est point un péché que l'on commette comme les autres; mais il est le péché unique qui fait et produit tout péché, et tous les autres ne sont rien que les fruits de ce péché père...

(1) Cfr. Moehler, op. cit. pag. 104 et seqq. qui plura tum antiqua tum recentia documenta afferit hujus Novatorum doctrinæ.

(2) Suis locis apposita documenta afferemus.

(3) Cfr. Petav. *De Trinit.* lib. viii, cap. iv et seqq. cui præverat Magister Sent. lib. 1, dist. 17.

(4) Cfr. Joan. Morinus in *Commentario historico de disciplina in administratione Sac. Pœnitentiæ*, lib. viii, cap. 2 et seqq. Antwerp. 1682, præsertim cap. viii, ubi plurimos et celeberrimos refert Scholasticos, qui affirmant, per mille supra centum annos totam habitum infusorum doctrinam in Ecclesia latuisse. Profert præterea Patres, qui ante illud tempus Sacramentorum effectum, hujusmodi justificationem, fidei operumque nostrorum meritum sine gratiæ habitualis mentione explicarunt, nec

hæc sanctificans a virtute charitatis realiter distinguatur, nec ne? 4° Utrum præter virtutes theologicas infundantur præterea una cum gratia sanctificante etiam virtutum moralium habitus, qui in facilitate quadam et propensione ad recte operandum consistunt (1)? Hoc verisimilius esse censuit Concilium Viennense, ut patet ex Clementina, *De summa Trin.* ubi legitur: *Opinionem, quæ dicit, tam parvulis quam adultis conferri in baptismo gratiam informantem et virtutes, tanquam probabiliorem et dictis Sanctorum et Doctorum modernorum theologiæ magis consonam et concordem, sacro approbante Concilio, ducimus eligendam* (2). 5° Utrum dispositiones, quæ in adultis

commemorantur nisi actualia auxilia gratiæ et opera hinc profecta. Ostendit, nondum esse definitum, gratiam habitualem ad hos effectus esse necessariam; et nonnullos Doctores etiam nunc istos effectus sine ea explicare. Unius nobis satis sit ex tot Scholasticis quos Morinus adducit, verba proferre, nempe Barthol. Medinæ Ord. Præd. qui in 1, 2, q. 110, a. 2, de tota doctrina ista sic scribit: *Secunda conclusio. Non est certum secundum doctrinam fidei, quod gratia sit habitus infusus in anima inherens. Nam hoc non colligitur ex Sacris Litteris, neque ex traditione ecclesiastica, neque ex definitionibus Conciliorum. Et Trident. locis supra commemoratis, ut recte admonet doctissimus Pater Soto, lib. 2, De nat. et grat. cap. 18, consulto abstinet a nomine habitus, sed tantum definit hominem justificari per justitiam diffusam in cordibus nostris, quæ illi inheret. Et paulo post in solutione objectionis: Illud etiam advertendum, quod illa justitia interior et inherens, et illa mutatio voluntatis, qua peccator ex pravo fit rectus, potest fieri duobus modis. Uno modo per infusionem alicujus qualitatis supernaturalis in animam; alio modo potest fieri a Deo sine infusione alicujus qualitatis permanentis, sed per solam actualem motionem divini auxilii, quod auxilium sua efficacia convertit animum hominis a pravitate ad rectitudinem. Utrum vero Deus efficiat hanc internam renovationem per aliquam qualitatem permanentem et infusam, vel potius per solam motionem actualis auxilii divini, Concilium Tridentinum non definit. Non enim illa quæstio pertinebat ad id, quod erat propositum in Concilio. Cfr. etiam Vasquez, In 1, 2, dist. 187, cap. 2, tota et longa disput. 205; disp. 210, cap. 8; disp. 196, cap. 5, n. 11 seqq. n. 15; disp. 211, cap. 5, n. 17; disp. 218, cap. 5, n. 15; disp. 219, cap. 1, n. 5, 4; In tert. part. art. 2, dub. 5, n. 17. Hæc adnotare vclui, ne minus perili in rebus theologis decipiantur, permiscentes cum articulis fidei quæstiones mere scholasticas, atque ita traducant tanquam hæreticam aut erroneam eorum doctrinam, qui nullam agnoscunt distinctionem inter gratiam habitualem et actualem. Quod sane de fide non est. Ceterum cum doctrina, quæ ponit distinctionem inter utramque gratiam, communis sit ac ab omnibus nunc recepta, nos ab ea non discedimus; imo certi nobis videtur ac magis conformis Scripturis et sensui Ecclesiæ, ut postea ostendemus. Cfr. Suarez, lib. vi, De essentia gratiæ seu justitiæ habitualis, capp. viii et ix. Quamvis ipse ulterius progredi videatur, dum censet, de fide esse infundi habitus virtutum theologiarum per baptismum, et verba Concilii Viennensis exponit de habitibus virtutum moralium. Ceterum et ipse Bellarminus, *De Justif.* lib. ii, cap. 15, utrum justitia inherens, per quam formaliter justus sumus, sit justitia habitualis, an actualis, an utraque, inter disputationes catholicorum Theologorum censet.*

(1) Cfr. Suarez, loc. cit.

(2) Cfr. *Act. Concil. Harduini*, tom. vii, col. 1559. Placet integrum decretum referre, ut melius pateat Concilii mens. Exposita doctrina de necessitate

ad gratiam sanctificantem assequendam requiruntur, veram meriti, saltem *de congruo*, rationem habeant, eoque nomine designari possint, nec ne? 6° Utrum ad actum salutarem constituendum et eliciendum, præter gratiam sanctificantem, etiam in facillioribus, opus sit gratia actuali, ut supernaturalis dici possit?

Has vero aliasque non paucas quæstiones, si primam excipias, de qua quid nobis verisimilius videatur aperiemus, utpote minus necessarias præmittimus, ut dogmatibus catholicis tuendis insistamus. Cum proinde ut diximus, gratia sanctificans illa sit, qua homo justificatur et capax efficitur eliciendi opera meritoria vitæ aeternæ, prius hic de justificatione agemus, acturi in tertia hujus tractatus parte de merito.

CAPUT II.

DE JUSTIFICATIONE IMPII.

Quæcumque ad impii justificationem spectant, revocari possunt vel ad eisdem justificationis naturam, vel ad dispositiones, quæ ad eam adipiscendam requiruntur, vel demum ad ejus proprietates. Per partes rem totam expendemus.

ARTICULUS I. — De justificationis essentia seu natura.

Justificatio, quæ a justitia seu *justum faciendo* dicitur, si nomen spectes, quatuor modis in Scripturis usurpatur; interdum enim pro lege sumitur, ut Ps. CXVIII passim legitur: *Justificationes tuas custodiam; Doce me facere justificationes tuas*; interdum vero pro acquisitione justitiæ, ut I Cor. VI, 11: *Hæc quidem fuistis; sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis*; aliquando pro incremento justitiæ, ut Apocal. XXII, 11: *Qui justus est, justus fietur adhuc*; demum pro declaratione externa justitiæ modo forensi, cum iudex, ex. gr. quempiam justum declarat ac insontem illius criminis, de quo accusatus fuerat, quo sensu, Prov. XVII, 15, dicitur: *Qui justificat impium, et qui condemnat justum, abominabilis est uterque apud Deum* (1).

Jam vero Lutherus et Calvinus cum suis assecis contendunt, hunc postremum tantum sensum hujus vocis esse, cum sermo est in Scripturis de justificatione peccatoris, juxta eorum systema nuper expositum; ex quo inferunt: 1° per justificationem vere peccata non remitti, sed tantum non imputari; 2° nullam fieri in justificatione internam renova-

Baptismi ad salutem, ita pergit: *Verum quantum ad effectum (Baptismi), cum Theologi varias opiniones habeant: videlicet dicentibus quibusdam, parvulis culpam remitti, sed GRATIAM NON CONFERRI; aliis e contra asserentibus, quod et culpa eisdem in Baptismo remittitur, et virtutes ac informans gratia infunduntur quoad habitum, etsi non pro illo tempore, quoad usum, nos attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quæ per Baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis, OPINIONEM SECUNDAM, quæ dicit, etc. Ex quibus patet, minus conformem videri menti Concilii interpretationem modo allatam a Suarezo.*

(1) Cfr. Bellarm. *De justificat.* lib. 1, cap. 1.

tionem per gratiam animæ inherenter, sed solam externam imputationem justitiæ Christi, vel etiam, ut autumavit Osiander, per inhabitationem in nobis essentialis justitiæ Dei, qua nempe Deus essentialiter justus est (1). Alii autem alia ratione eandem doctrinam exponunt; verum in eo omnes conveniunt, quod velint justitiam seu causam formalem justificationis esse nobis extrinsecam, non autem animæ inherenter, qua homo vere intrinsece justus sit (2).

In sententia Catholicorum justificatio definitur translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ et adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Jesum Christum, Salvatorem nostrum. Ex qua definitione, quæ est ipsius Concilii Tridentini (3), patet justificationem in sensu catholico consistere in interiori animæ renovatione, per inherenter ipsi gratiam, ob Christi Salvatoris nostri merita. Exponens propterea Concilium causam formalem nostræ justificationis, pergit: *Unica formalis causa est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo donati renovamur spiritu mentis nostræ; et non modo reputamur, sed vere justi nominamur et sumus* (4). Et iterum paulo post: *Idem, inquit, in hac impii justificatione fit, dum ejusdem (Christi) sanctissimæ passionis merito per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhæret. Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, fides, spes et charitatem* (5). Quibus verbis tum vera doctrina de justitia intrinseca et inherente adstruitur, tum rejicitur error fundamentalis adversariorum de justitia extrinseca, ex quo ceteri errores dimanant de ipsa formali justitia Dei in nobis habitante, aut de justitia Christi nobis imputata, aut de sola remissione peccatorum quoad poenam modo forensi, alique ejusmodi (6).

Cum igitur totius quæstionis nodus in eo sit, quod juxta hæreticos, maneat culpa originalis in homine ejusque propagine, colluvies scilicet peccatorum actualium, quæ sunt ejus manifestatio, et quorum poena tantum remittitur ac culpa tegitur, ex quo sequitur justitiam seu causam formalem justificationis esse extrinsecam; juxta catholicos vero, quod tum peccatum originale tum peccata actualia, quæ ex libera hominis voluntate unice prodeunt, vere dimittantur, non solum quoad poenam, verum etiam quoad culpam, per interiori renovationem, quam

(1) Osiander, *Harmonia Evangelica*, autumavit gratiam sanctificantem esse substantiam, quia, inquit, gratia nil aliud est quam justitia et sanctitas ipsius Dei constituens hominem justum et sanctum, sicut lux solaris nihil est aliud quam præsentia solis super totum hemisphærium. Cfr. Gotti, tom. III, in 4, 2, q. III, dub. II.

(2) Cfr. Bellarm. *De justif.* lib. II, cap. 1.

(3) Sess. VI, cap. 4.

(4) Ibid. cap. 7.

(5) Ibid.

(6) Cfr. Bellarm. *De justif.* lib. II, cap. 2.

efficit gratia sanctificans homini infusa; plane consequitur duo a nobis esse præstanda: ostendendum scilicet in primis est, peccata vere remitti; deinde gratiam, qua justificamur, intrinsecam prorsus ac nobis inherenter esse. Sit igitur

PROPOSITIO I. — *In justificatione impii peccata vere remittuntur ac prorsus delentur.*

Propositio hæc de fide est, can. V, sess. VI, Conc. Tridentini his verbis sancita: *Sic quis per Jesu Christi gratiam, quæ in baptisate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram et propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit.* Quod vero hic dicitur de peccato originali, id ipsum dicendum de peccatis actualibus, cum eadem sit ratio; solum vero memorat Tridentina Synodus peccatum originale ad mentem Novatorum.

Sic autem veritas propositionis ex Scripturis ostenditur: Scriptura docet, Deum ita peccata remittere, ut ea tollantur, auferantur, deleantur, et homines ab iis prorsus mundentur; atque ea ratione tolli, auferri, deleri, hominesque a peccatis mundari, ut non amplius ea remaneant, et justificati dicantur abluti, mundi, purgati, ac veluti ipsa lux effecti, non habentes maculam. Ergo juxta Scripturam, non solum quoad reatum poenæ peccata remittuntur, verum etiam quoad reatum culpæ, ita ut hæc penitus evanescat. Etenim, Joan. I, 29, de Christo dicitur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*; Act. III, 19: *Convertimini, ut deleantur peccata vestra*; II Reg. XII, 15: *Dominus transtulit peccatum tuum.* Rursum Is. XLIV, 22: *Delevi ut nubem iniquitates tuas, et quasi nebulam peccata tua*; hinc David, Ps. L: *Lavabis me, et super nivem dealbabor... Cor mundum crea in me Deus, et Spiritum rectum innova in visceribus meis*; I Cor. VI, 11: *Abluti estis, sanctificati estis, justificati estis*; Hebr. I, 3, de Christo scribit idem Apostolus: *Purgationem peccatorum faciens*; ib. IX, 28: *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata*; ad Ephes. V, 8: *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*, ac ibid. 26 et seq. testatur, Christum passum esse, ut Ecclesiam mundans sanctificaret lavacro aquæ... ut exhiberet ipsi sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. Aptioribus profecto verbis significari non poterat perfecta culpæ ablatio, ac mundities et puritas inde secuta (1).

Non minus aperte hæc eadem veritas ex sensu traditionali evincitur. Ex innumeris porro Patrum testimoniis, quæ adduci possent, ut brevitati consulamus.

(1) Cfr. Bellarm. loc. cit. cap. 7, ubi n. 6, præclare observat: *Scriptura utitur omni genere vocabulorum, quæ excogitari poterant ad veram peccati remissionem significandam, ut si quis de industria quarat vocabula, quibus perspicue declaret, peccatum aliquod vere tolli et aboleri, non possit aliquid reperire, quod ipsa Scriptura divina ante non occurrerit.*

unum vel alterum seligimus. S. Joan. Chrysostomus: *Corporis lepram, inquit, purgare, imo potius nullatenus purgare, sed purgatos probare tantum Judæorum Sacerdotibus licebat... his vero (nostris) non corporis lepram, sed animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est* (1). S. Augustinus: *Dicimus baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, et auferre crimina, non radere* (2). Quod sæpius alias repetit.

Ratio denique theologica id ipsum ostendit. Si enim peccata post justificationem adhuc existerent nulla facta hominis renovatione, de peccatoribus dici non posset, eos per gratiam translatos esse de morte ad vitam, aut resurrexisse cum Christo, aliaque ejusmodi. Atqui talia affirmant S. Joannes, I Epist. III, 14, et Apostolus Paulus, Rom. VI, 1. Ergo.

Hæc adeo luculenta sunt, ut sequiores sectarii conati fuerint sic magistrorum suorum sententias temperare et emollire, perinde ac si nihil aliud sibi voluerint significare, quam peccata remanere adhuc materialiter, quatenus semper verum sit, talem hominem legem aliquando violasse, non autem formaliter quantum ad culpæ aut poenæ reatum (3). Verum enim vero, qui sic exponunt veterum Novatorum sententiam, totum eorum systema ejusque nexum aut assecti non sunt, aut se non assequi sinxerunt.

DIFFICULTATES.

Obj. prima. 1° Peccata in justificatione impii teguntur tantummodo, seu ad poenam non imputantur. 2° Etenim, Psal. XXXI, dicitur: *Beati, quorum remissa sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata*; *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.* Perinde igitur est, iniquitates remitti et tegi, ac non imputari. 3° Prout etiam, Prov. X, 12, legitur: *Universa delicta operii charitas.* 4° Quæ confirmantur ab Apostolo, qui non modo, Rom. IV, 7, refert verba Ps. XXXI, nuper adducta, sed præterea exponit, II Cor. V, 19, qua ratione Deus peccata dimittit, dicens: *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum.* Ergo non delendo, sed non reputando, Deus peccata dimittit. 5° Sanè hanc esse Apostoli mentem magis constat ex iis, quæ scribit, Rom. VII, 17: *Jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.* Ergo adhuc in ju-

(1) De Sacerdot. Lib. III, n. 6.

(2) Ad Bonifac. lib. I, cap. 15, n. 26.

(3) Ita rem explicat Abbas Molanus in *Cogitationibus privatis*, apud Bossuetum, tom. premier des *Œuvres posth.*, édit. de Liège, 1767, pag. 56 et seq., ubi exposita distinctione inter actum materiale, qui præterit, et id quod dicitur formale peccati, concludit: *Statuimus peccata tam actualia quam habitualia, quoad formale, sive reatum culpæ et poenæ, tolli in justificatione vere et totaliter per remissionem, condonationem, non imputationem... Quod autem nonnulli Protestantium Theologorum dixerunt, peccatum in justificatione non tolli, sed manere, id intelligunt de peccato originis, et specialiter de prava concupiscentia, quam in renatis manere contendunt, non quoad formale, sed quoad materiale, nempe quoad habitalem in malum propensionem, absque tamen dominio. At hæc non est doctrina Protestantium, ut patet ex adductis aliisque non paucis, quæ afferri possent.*

ustificatis peccatum permanet, ac propterea non deletur.

Resp. ad 1, *Dist.* Teguntur a Deo peccata ita, ut non amplius subsistant, *conc.*; ut permaneant, *neg.* Sic etiam: Non imputantur per condonationem, *conc.*; per non imputationem, *neg.* Figurata enim ejusmodi locutiones cum ad Deum referuntur, non alium sensum habere possunt; quia, si peccata quoad culpæ reatum reipsa in peccatoris anima permanerent, nec tegi coram Deo, neque non imputari dici possent.

Ad 2, seu ad 1 probat. *Neg.* Sic enim eum textum exponit S. Augustinus: *Cooperta sunt peccata, abolita sunt, tecta sunt... Non sic intelligatis, quod dixit: cooperta sunt, quasi ibi sint et vivant* (1). Ejusmodi porro esse sensum germanum horum verborum, tum contextus declarat, tum evincunt testimonia cetera a nobis prolata, imo postulat ipsa natura rei de qua agitur; si enim adhuc peccata reipsa subsisterent, quomodo tegerentur coram Deo, cui *omnia nuda sunt et aperta oculis ejus* (2).

Ad 3, seu 2 probat. *Dist.* charitas operit, id est, extinguit universa delicta, ut rursus interpretatur hunc Proverbiorum locum S. Augustinus, *conc.*; operit tanquam velum ac tegumentum, *neg.* (3).

Ad 4, *Neg.* Etenim ad Rom. loc. cit. Apostolus in eum tantum finem adducit verba Psal. XXXI, ut ostendat, gratuitam prorsus esse justificationem, non vero ut absolutam sive adæquatam justificationis notionem exhibeat, multo minus ut doceat, prout autumant adversarii, remissionem peccatorum in non imputatione consistere, non autem in vera ablatione. Hæc siquidem nihil ad ejus scopum conferebant, et præterea ejus doctrinæ alibi traditæ adversantur.

Sensus verborum, quæ ex Epist. ad Corin. ad ducta sunt, juxta S. Joan. Chrysostomum aliosque græcos Patres et interpretem syrum, hic est: Deus erat in Christo reconcilians mundum sibi, gratis remittens et condonans delicta ipsorum per Christi merita, seu intuitu ejus passionis. Nec alia est expositio Patrum latinorum (4).

Ad 5, *Dist.* Peccatum improprie dictum seu concupiscentia, *conc.*; formale ac proprie dictum, *neg.* Ideo autem concupiscentiam vocavit Apostolus peccatum, quia, ut declarat Concilium Tridentinum, a

(1) *Enarr.* II, in Ps. xxxi, n. 9.

(2) Cfr. Bellarm. *De just.* lib. II, cap. 9. Vix quam superest inter Protestantes, qui adhuc contendat, alium esse sensum verborum, quæ nobis obijciuntur. Satis sit adducere interpretationem Georgii Rosenmulleri, qui in cap. IV, Epist. ad Rom. v. 6, hæc scribit: *δικαιοσύνην λογίζεσθαι τινί est nova loquendi formula, quæ posita esse videtur pro δικαιοσύνην τινός absolvere aliquem; nam in Psal. (xxxii) de remissione peccatorum sermo est. Et in v. 7, prosequitur: Felices eos (inquit David), quorum scelera condonata, quorum peccata deleta sunt, proprie tecta, id est, omnino remissa, et oblivioni tradita. Indicatur totalis ἀμνηστία ἀμαρτιών, Hebr. VIII, 12; X, 17. Sic apud Ciceronem pro Cælio, cap. 18, vitia multis virtutibus objecta commemorantur.*

(3) *Tract.* I in Ep. I. Joan. n. 6.

(4) Cfr. Bellarm. loc. cit. et Bernard. a Piconio in hunc locum.

peccato est et ad peccatum inclinatur; alioquin non dixisset paulo post idem Apostolus: *Nihil nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu.*

Obj. secunda. 1° Verbum *justificare* in Sacris Litteris modo forensi accipitur, ita ut idem significet ac *justum pronunciare*, minime vero *justum efficere*; 2° Sic Rom. VIII, 33: *Quis accusabit adversus electos Dei? Deus, qui justificat, quis est qui condemnet?* et alibi passim, 3° Quod et ex usu profanorum scriptorum confirmari posset, qui nunquam nisi hac significatione vocem *justificandi* usurparunt (1). Verum necesse non est, ut voci insistamus, cum rem ipsam Scripturæ exhibeant; 4° ad plenum siquidem justificationis opus significandum. Scripturæ non adhibent nisi voces ex formis judiciariis depromptas; ita videmus, *judicium*, Ps. CXLV, 7; *judices*, Joan. V, 47; *tribunal*, Rom. XIV, 10; *accusatum*, Rom. III, 19; *accusatorem*, Joan. V, 45; *testes*, Rom. II, 15; *acta processus*, Col. II, 14; *advocatum*, I Joan. II, 1; *sententiam*, Ps. XXXII, 1; *executionem*, Luc. XVI, 22, etc. Cum igitur omnes occurrant formæ forenses seu legales in toto justificationis negotio, quidni etiam in justificatione ipsa? 5° Nil mirum propterea, si inveniamus, Rom. V, 13: *Usque ad legem peccatum erat in mundo, peccatum autem non imputabatur*; 6° Sap. XI, 24: *Misereris omnium... et dissimulas peccata hominum*; 7° Nil mirum, si de hominibus etiam justificatis Scriptura pronunciat, neminem arbitrari posse se esse justum, ex. gr. Ps. CXLII, 2: *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*; Job IX, 2: *Vere scio... quod non justificetur homo compositus Deo*; et Matth. VI, 12, omnes peccatores et justis indiscriminatum jubeantur dicere: *Dimitte nobis debita nostra*, et alibi passim. Quæ quidem omnia in systemate Protestantium de peccatis perseverantibus etiam post justificationem optime intelliguntur, ast componi nulla ratione possunt in systemate catholico cum absoluta peccatorum abolitione. Ergo.

Resp. ad 1, *Dist.* Verbum *justificare* accipitur interdum in sacris Litteris modo forensi, *conc.*; semper et præcise in casu nostro, *neg.* Testimonia enim, quæ in probationibus adduximus, contrarium prorsus evincunt. Quod si interdum vox *justificare* etiam in subjecta materia, de qua agimus, in sensu *declarationis* usurpatur, tropice intelligenda est, quatenus per eam significetur, Deum reipsa efficere interius, quod exterius in foro judiciali fit. Nam cum judices reum præsumptum absolvunt, declarant hoc ipso eum immunem esse iis delictis, quæ ipsi affingebantur, cum non aliud præstare possint; Deus vero, qui præterea potest reum justum efficere, dum eum justum declarat, hoc ipso per interiori immutationem talem constituit ut veritas interna cum externa declaratione simul cohæreant. Quod evidentius fiet ex dicendis.

Ad 2, *Dist.* Deus qui justificat, et interiori pecca-

(1) Ita Kemnitus apud Bellarm. loc. cit.

torum abolitione, et exteriori declaratione, *conc.*, Sola exteriori declaratione, *neg.*

Ad 3, Resp. nil mirum esse, si Scriptores profani non alio sensu vocem hanc aliasve ejusmodi usurpaverint, quia inter homines nulla alia datur justificatio præter declaratoriam sive forensis, ac omni prorsus idea sublimioris ac interioris justificationis destituti fuerunt. Ast insolens non est, in Scripturis easdem voces longe excellentiori adhiberi significatione ac diversa ab ea, qua iis utuntur Scriptores profani, ob rationem quam attulimus (1).

Ad 4, *Dist.* Non adhibent Scripturæ nisi voces ex formis judiciariis depromptas ad plenum justificationis opus significandum, ut symbolorum et emblematum exteriorum ope quodammodo referant, quod invisibiliter ac spiritualiter Deus in anima operatur, *conc.*; ut consistant in symbolorum et emblematum cortice, *neg.* Cum enim mundus spiritualis et invisibilis in lucem prodire nequeat, nisi quodam, ut ita dicam, exteriori ac sensibili indumento vestiatur, hinc fit, ut quoties invisibilis et spiritualis aliqua veritas operatio hominibus proponitur, toties ad horum captum per sensibilem aliquam formam significetur. Quod pluribus exemplis ostendi facile potest: ex. gr. æterna beatitudo sub symbolis domus, civitatis, convivii, esus et potus, aliisque similibus exhibetur in sacris Litteris; status corporum gloriosus sub emblemate aquilæ, vituli subsistentis, etc. Frustra autem, imo et absurde quispiam contenderet, et contra omnes sacræ exegeseos leges, non in alio consistere æternam beatitudinem, quam in domo, convivio, etc.; id ipsum de conditione corporum gloriosorum dicatur. Jam vero idem contingit circa justificationem, ad quam adumbrandam et ob oculos nostros quodammodo subjiciendam Scriptura figuras et symbola petit ex iis, quæ in humanis judiciis in usu sunt; nec propterea aliquis inferre possit, Deum exterius homines justificare, ut humani judices solent. Hæc magis confirmantur ex indole orientalis philologiæ, quæ passim symbolicis ac figuratis locutionibus redundat (2). Ergo quo plures ejusmodi

(1) Cfr. Bellarm. *De justif.* lib. II, cap. 9, n. 18 et seq. cum *Vindiciis Viti Erbermanni.*

(2) Cfr. Glassii *Philologia sacra*, ex edit. Dathii et Baveri Lips. 1797, tom. II, part. post. partis primæ, cap. 3, § 49 et seqq. et lib. II, tract. 1, cap. 7, pag. 957 et seqq. Cæterum Winer in suo *Lexico manuali Hebraico*, ad vocem דָּקַדַּק, fatetur apud veteres Hebræos vocem *justificare* usurpatam passim fuisse de justitia interna, quod adductis exemplis ostendit. Winer præverant Grotius, in *Prolegom. ad epist. ad Roman.* Geor. Bullus, in *Harmonia Apostolica*, diss. I, cap. 1, § 1, ubi solum, verbi דָּקַדַּק significationem forensis non perpetuum prorsus, sed tantummodo maxime obviam et familiarem esse. Ernestus Grabe, in *Annotatis* ad cap. 1, et præcise ad § 2 dissertationis Bulli colligit præterea non pauca loca ex V. T. in quibus ipsi rigidiores Protestantes vocem *justificandi* in sensu *justum faciendi* usurpari agnovissent, ut Dan. XII, 5; Eccl. XVIII, 22; Ps. LXXII, 43; tum Isa. LIII, 11. Ex N. autem T. præter Apoc. XIII, 11, ostendit idem auctor vocem usurpari præterea Rom. VI, 7. in eadem significatione. Demum

phrases congerunt adversarii, eo melius evincunt, nonnisi figurate ea accipienda esse, quæ de justificatione ex Sacris Litteris ipsi exhibent. Ceterum eadem Sacra Litteræ omnem ambiguitatem circa hujus vocis vim amovent, cum tradunt Deum peccata *deletere, abluere, auferre, tollere*, etc. ut superius ostendimus (1).

Ad 5, *Dist.* Peccatum non imputabatur ad legis scriptæ normam definitis seu statutis pœnis, *conc.* non imputabatur omnino, *neg.* Contrarium ostendit ipsa Genesis, in qua transgressores legis naturalis gravissimis pœnis multati exhibentur, uti ex. gr. cum homines universi præter Noe familiam, aquis diluvii, Sodomitæ autem igne consumpti sunt, etc.

Ad 6, *Dist.* Dissimulat dilatione punitionis promeritæ, ut soutes respiscant, *conc.*; dissimulat non imputatione, *neg.* Sensus obvius est.

Ad 7, *Dist.* Nisi Deus gratuita miseratione culpis hominum ignoscat eas remittendo, *conc.*; si remisit, *neg.* In his porro aliisque similibus textibus hoc solum Scriptura significat, neminem posse de propria justitia gloriari, sive quia homines, si quam habent interiorem justitiam et sanctitatem, a Deo habent; sive quia plerumque in ipsis pietatis operibus ac recte factis aliquid admisceat imperfectionis ex propria infirmitate, socordia, aut malitia; sive quia peccatis saltem levibus se commaculant, propter quæ divinam clementiam exorare debent; sive demum per comparisonem ad justitiam Dei incommutabilem atque essentialem, in ejus conspectu quævis justitia nostra penitus evanescit, ut lux lucernæ ad solis adventum. Qua ratione exponi pariter debent nonnulla Patrum dicta, quin diutius in iis singillatim expendendis tempus teramus; adeo enim constat de ipsorum mente, ut adversarii ultro non semel id fassi sint, atque ab iis se recedere palam profiteantur (2).

Ex dictis patet, quid sentiendum sit de adversariorum conclusione, utrum nempe Scripturarum effata melius conciliantur cum doctrina catholica an cum systemate Novatorum. Nulla enim difficultas ex doctrina catholica oritur; contra vero in systemate Novatorum, præterquam quod ex falso principio hæc doctrina dimanat, Deus declararet justum esse eum, qui actu impius est; non cerneret peccata in eo, qui illis est undique pollutus; nec posset omni-

Rom. item IV, 25, verba illa: *Resurrexit propter justificationem nostram, δικαιοσύνη ἡμῶν* infusionem justitiæ nobis inhærentis significare, ex Protestantibus docuerunt Martinus Borreus, in Genes. xv, pag. 161, Petrus Martyr, in Ep. ad Rom. IV, ac Martinus Bucerus ad eundem locum. His locis addere potuisset Grabe, quod legitur Rom. V, 17, ubi vocem δικαιοσύνης, justitiæ, poni in sensu morali ipse contextus manifeste ostendit; instituit enim ibi Apostolus comparisonem inter injustitiam, quam per Adæ inobedientiam contraximus, et justitiam, quam per obedientiam Christi consecuti sumus; ut de reliquis taceream.

(1) Cfr. etiam Moehler, *Symbolique*, tom. I, pag. 124 et seqq.

(2) Cfr. Bellarm. loc. cit.

potenti virtute sua ea radice evellere; aliaque ejusmodi profuerent non minus sana fide quam recta ratione abhorrentia (1).

PROPOSITIO II. — *Impii formaliter non justificantur vel sola imputatione justitiæ Christi vel sola peccatorum remissione; sed justificantur per gratiam et caritatem, quæ in cordibus eorum per Spiritum S. diffunditur, atque illis inhæret; neque gratia, qua justificamur est tantum favor Dei.*

Propositio hæc de fide est; totidem enim verbis Concilium Tridentinum eam definiit, sess. VI, can. X: *Si quis dixerit, homines per eam ipsam (justitiam Christi) formaliter justos esse, anathema sit.* Can. XI: *Si quis dixerit, homines justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et caritate, quæ in cordibus eorum per Spiritum S. diffundatur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.*

Hanc porro fidei veritatem adversus recensitos Novatorum errores ita in primis adstruimus: Justificatio juxta Scripturas non in sola peccatorum remissione forensi consistit, vel externa justitiæ Christi imputatione, sed in interiori renovatione, si ipse conceptis verbis testentur, in justificatione caritatem seu gratiam diffundi in cordibus nostris, ac ita diffundi, ut abundantiam ipsius gratiæ in nobis accipientes regeneremur et renovemur, ac Deus in nobis mansionem per gratiam suam faciat. Jam vero hæc omnia luculentissime sacræ Litteræ affirmant. Etenim, Rom. V, 5, scribit Apostolus: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*; et v. 17, de justis prosequitur: *Abundantiam gratiæ et donationis et justitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum.* Rursum in Epist. ad Tit. III, 5: *Salvos, inquit, nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius hæredes simus secundum spem vitæ æternæ.* Christus ipse jam dixerat, Joan. III, 5: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Quod natum est ex carne, caro est; quod natum est ex Spiritu, Spiritus est. Et ibid. XIV, 23, de homine justo affirmaverat: *Ad eum venimus, et mansionem apud eum faciemus, utique per gratiam saltem inhærentem.* Ergo.

Ex Patribus unum appellamus Augustinum, qui in lib. *De spir. et litt.* cap. IX, loquens de justificatione, quam adipiscimur per fidem, qua creditur in Christum, ait: *Sicut autem ista fides Christi dicta est, non qua credit Christus, sic et illa justitia Dei, non qua justus est Deus; utrumque enim nostrum est; sed ideo Dei et Christi dicitur, quod ejus nobis largitate donatur.* Et cap. XXXII, n. 56: *Caritas quippe Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse*

(1) Cfr. Moehler. loc. cit.

diligit, sed qua nos facit dilectores suos; sicut iustitia Dei, qua iusti ejus munere efficiuntur, et Domini salus, qua nos salvos facit, et fides Jesu Christi, qua nos fideles facit. Hæc ipsa vero adeo frequenter inculcat S. Doctor, ut Calvinus plane fateatur, se ab Augustino discedere, quia: Gratiam, inquit, ad sanctificationem refert, qua in vitæ novitate per Spiritum regeneramur (1).

Hanc demum theologiam rationem ex intima rei, de qua agimus, natura petitam urget Angelicus Doctor: In presenti statu nullum datur medium inter dilectionem Dei et ejus odium, quod generat peccatum impediendo effectum dilectionis divinæ; hinc, sublato peccato, necessario reviviscit effectus istius dilectionis, quæ dilectio seu amor Dei non supponit bonitatem in objecto, quod diligit, sed efficit et producit; non potest proinde concipi remissio peccati, quin concipiatur infusio gratiæ, per quam homo interior renovetur, et ex objecto odii fiat objectum amoris et dilectionis (2). Hinc non solum constanter docet, justificationem esse quemdam motum et transitum de statu in statum; sed præterea docet, quæ ratione id fiat, scribens: Justificatio impii non est successiva, sed ordine naturæ unum eorum est prius altero, et inter ea naturali ordine primum est gratiæ infusio, secundum motus liberi arbitrii in Deum, tertium est motus liberi arbitrii in peccatum, quartum est remissio culpæ (3).

Et hæc circa dogma. Si quis vero querat, ejusmodi sit gratia hæc inhærens, qua formaliter justificamur, utrum habitualis, ut vocant, an vero actualis? Reponimus cum communi theologorum doctrina, nos pro certo habere, eam habitualement esse, non autem actualem. His porro rationum momentis cum Suarezio ducimus ad hanc sententiam tenendam. Tunc homo efficitur formaliter justus, quando ex Deo nascitur et filius Dei constituitur; ergo per eandem gratiam justificatur, per quam ex Deo generatur et constituitur filius Dei. Jam vero gratia, per quam homo ex Deo generatur, est habitualis et permanentis. Etenim, I Joan. III, 9, dicitur: Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam SEMEN IPSIUS IN EO MANET. Ac iterum, Joan. XIV, 23: Ad eum venimus (per gratiam), et mansionem apud eum faciemus. Hæc præterea doctrina confirmatur ex Conc. Viennensi, cujus verba superius retulimus, atque ex Conc. Tridentino, quod, sess. VI, utitur passim voce inhæret, loquendo de gratia sanctificante, qua justificamur, et præterea, cap. VII, docet justificationem esse renovationem interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ et donorum; cap. XI, addit, gratiam

(1) Lib. III, Institut. cap. II, § 15. Chemnitius pariter fatetur, Patres saltem ratione loquendi cum Catholicis consentire; nam Examine Conc. Trid. part. I, scribit: Non movemus litem, quo modo justificationem accipiant Patres. Et paulo post: Non ignoro, inquit, aliter loqui Patres; sed de proprietate linguarum quæstio est.

(2) I. 2, q. 115, art. 2.

(3) Ibid. art. 8.

justificationis non amitti per venialia peccata, et cap. XVI, acceptam gratiam aliquos justificatos perpetuo conservare; sensit igitur, gratiam justificantem esse aliquid permanentis. Sane parvuli et perpetuo amentes, dum baptizantur, accipiunt gratiam et virtutes; atque eam non recipiunt per modum motionis ad operationem, ejus incapaces sunt; ergo per modum habitus. Quæ quidem postrema ratio ineluctabilis propositus est (1).

DIFFICULTATES.

Obj. prima. 1° Scriptura sepe testatur, nos justos esse ex sola iustitia Christi. 2° Nam Apostolus, Philipp. III, 9: Et inveniar, inquit, in illo non habens meam iustitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est Christi Jesu; quæ ex Deo est iustitia in fide. 3° Et, I Cor. I, 30, de Christo scribit: Qui factus est nobis sapientia a Deo, et iustitia, et sanctificatio, et redemptio. Loqui porro Apostolum de iustitia extrinseca Christi nobis imputata, patet 4° ex antithesi, quam II Cor. V, 21, instituit, dum de Christo ait: Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Atqui non nisi extrinsece peccatum factus est Christus; ergo pariter non nisi extrinsece nos efficiuntur iustitia Dei in Christo.

(1) Cfr. Suarez loc. cit. Ad ea vero, quæ profert Morinus ex Patribus, reponimus, utique Patres non meminisse gratiæ habitualis vel etiam sanctificantis, cum hæc nomina serius inducta sint; damus præterea ipsi, Patres minime locutos fuisse de infusione habituum, aut de qualitatibus, cum hæc pariter loquendi formæ non nisi sequiori ævo obtinuerint in scholis, postquam scilicet Aristotelis philosophia invalescere cepit. Verum aliud est de vocibus ac nominibus, aut etiam de ratione exponendi aliquam doctrinam disseverere, aliud vero de ipsa re. Porro falsum est, Patres non agnovisse statum permanentis iustitiæ et sanctificationis in hominibus justis. Satis sit oculos conjicere in innumera pene Patrum testimonia, quæ refert ac illustrat Petavius, De Trinit. lib. VII, cap. 4, 5, 6, 7, ex quibus apertissime constat, Patres sensisse, Deum inhabitare in anima justis, eam implere, efficere divinæ naturæ participem, in ea perpetuo manere, etc., animam justis eum percipere, fieri templum Spiritus Sancti, etc., imo nec a voce qualitatis Patres abhorrent. Id enim aperte constat ex verbis S. Cyrilli Alex. lib. IX, in Joan. ubi ait: Quomodo, inquit, divinæ naturæ participes secundum dicta Sanctorum erunt ii, quibus communicatur Spiritus, si hic conditis rebus annumeratur, et non potius ex ipsa nobis divina natura procedit, non ita, ut per ipsam in nos tanquam alienus transeat, sed, ut ita dicam, qualitas veluti quedam divinitatis in nobis insit, et in Sanctis habitat, ac perpetuo maneat; si mentis suæ oculum omni probitate purgantes, et virtutum omnium indefesso studio gratiam sibi conservent? Sed consulatur cit. eruditissimus vir. Abjunctis igitur, si placet, vocibus habitualis, habituum, qualitatis in sensu peripateticorum, sine insignis temeritatis nota vix fieri posse existimo, ut doctrinam de permanente jugiter in hominibus justis gratia sanctificante in dubium revocetur. Stultum porro est de vocibus litem serere, quum de re ipsa constat. Quando Scholastici, quos refert Morinus, incognitam exhibent antiquitati doctrinam de gratia habituali, loquuntur relate ad doctrinam de infusione habituum, non autem de permanentia gratiæ sanctificantis in homine justificato. Cfr. etiam Bellarm. De justif. lib. II, cap. 15 et seq.

Resp. ad 1, Dist. antec. Tanquam causa meritoria, conc.; tanquam causa formali, neg. Quæ ut intelligantur, juverit asserere doctrinam Concilii Tridentini circa causas justificationis, quæ ita se habet: Hujus sanctificationis causæ sunt: finalis quidem gloria Dei et Christi et vita æterna; efficiens vero misericors Deus, qui gratuito abluit et sanctificat, signans et ungens Spiritu provisionis Sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ; meritoria autem dilectissimus Unigenitus suus D. N. J. C. qui, cum essemus inimici, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis justificationem meruit, et pro nobis Patri satisfacit; instrumentalis item sacramentum baptismi quod est sacramentum fidei, sine qua nulli unquam contigit justificationem. Demum unica formalis causa est iustitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo instructi renovamur spiritu mentis nostræ, etc. (1). Sublata hoc modo omni ambiguitate, pronum erit, objecta Scripturarum testimonia aliæque ejusmodi explanare, eorumque veram ac germanam significationem assequi.

Ad 2 seu 1 probat. Dist. Ut inveniar in illo non habens meam iustitiam, id est, propriam independentem a meritis Christi, conc.; propriam, id est, intrinsecam seu inhærentem per Christi merita ejusque gratiam, neg. Ut patet ex contextu, in quo Apostolus opponit iustitiam legalem, propriis meritis partam, iustitiæ, quam, per fidem in Christum consequimur ob ejus merita.

Ad 3, Dist. Christus factus est nobis justificatio efficienter et meritorie, conc.; formaliter, neg. Metonymice hic siquidem, ut alibi passim, effectus pro causa ponitur; ut, Ps. XXVI, 1, inquit David: Dominus illuminatio mea et salus mea, id est, causa illuminationis et salutis.

Ad 4, Dist. Id est, Pater fecit Christum peccatum improprie, nempe eum fecit hostiam pro peccato, conc.; peccatum sensu proprio et formali, neg. Hoc enim absurdum est. Hinc negamus Christum sensu exposito non nisi extrinsece peccatum factum esse; nam vere hostia pro peccato factus est Christus. Constat propterea, sensum antithesis in eo esse, ut, quemadmodum causa meritoria mortis Christi fuere peccata nostra, ita causa meritoria justificationis nostræ fuerint Christi cruciatus.

Obj. secunda. 1° Pluries Scriptura docet, justos nos reputari, constitui, denominari. 2° Sic, Rom. IV, 5: Credenti in eum, qui justificat impium, REPUTATUR fides ejus ad iustitiam; et alibi passim. 3° Rursum idem Apostolus, ibid. V, 19, scribit: Per unius obediendum justis CONSTITUENTUR multi. 4° Item, Jacobus in Epistola sua II, 23, cum retulisset verba Genesios: Creditit Abraham Deo, et reputatum est illi ad iustitiam, subdidit: Et amicus Dei appellatus est. Ergo non per inhærentem iustitiam homines justis sunt; sed tales reputantur per externam imputationem, ac denominationem.

(1) Sess. VI, cap. 7.

Resp. ad 1, Dist. Scriptura pluries docet, justos nos reputari, etc. Quia tales reipsa efficiuntur ob inhærentem iustitiam, conc.; sine rei veritate, et per solam extrinsecam imputationem, neg.

Ad 2, Dist. Fides reputatur ad iustitiam, conc., iustitia Christi nobis reputatur ad iustitiam, neg. Hæc enim duo permisceri non debent; cum aliud prorsus sit, fidem reputari ad iustitiam, id est, Deum gratuito acceptare et reputare tanquam dispositionem actualem ad iustitiam conferendam (1); aliud vero iustitiam Christi nobis formaliter imputari ad iustitiam. Primum asserit Apostolus; alterum de suo addunt seu obrudunt Novatores.

Ad 3, Dist. Per unius obediendum justis constituentur multi meritorie, conc.; formaliter, neg. Opponit enim Apostolus effectus inobediendi Adam effectibus obediendi Christi.

Ad 4, Dist. Amicus Dei appellatus est eo, quod talis vere factus esset, conc.; per solam denominationem, neg. Judith enim VIII, 22, dicitur: Abraham tentatus est, et per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. Quo autem sensu dicitur in libro Genesios: Creditit Abraham Deo, et reputatum est ei ad iustitiam, patet ex responsione ad 2.

Obj. tertia. Sæpe monemur induere iustitiam, seu gratiam, qua justis efficiuntur, ut Ephes. IV, 24: Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis; et Ps. CXXXI, 9: Sacerdotes tui induantur iustitiam; et iterum Apostolus. Rom. XIII, 14, scribebat: Induimini Dominum Nostrum Jesum Christum; et ad Galatas III, 27: Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis. Porro indumentum est quid extrinsecum. Ergo.

Resp. Dist. min. Indumentum materiale extrinsecum est, conc.; spirituale, neg. Eadem quippe ratione, qua excitamur ad induendum novum, provocamur pariter ad deponendum seu exuendum veterem hominem, id est, ad interiores peccati maculas

(1) Sic enarrat verba Apostoli Bernardinus a Piconio in Paraphrasi, ac sensum totius orationis exponit: V. 3, Declarat Scriptura; Genes. 15, Creditit Abraham Deo; et hæc Abraham fides a Deo fuit illi imputata ad iustitiam. V. 4. Juxta quæ verba sic ratio cinor: homini, qui opus exercet, merces rependitur, non gratis, sed ex iustitia, et tanquam quid ei debitum. V. 5. E contra vero homini, quin nullum exercet opus, sed qui tantum credit in eum, qui peccatores justificat, hinc, inquam, homini, si iustitia detur, datur non qua si merces debita, sed gratis et ex gratuito Dei proposito, cui placet hujus hominis fidem acceptare ad iustitiam; atqui constat ex jam citata Scriptura, quod iustitia Abraham fuit data ex solo Dei reputantis nutu; hoc enim significat: et reputatum est; ergo gratis data est, ergo non ex operibus, sed ob fidem; ergo et nos pariter gratis per fidem sine operibus justificamur. Deinde ostendit, ibi agi non de prima justificatione, sed de ejusdem justificationis augmento. Nam, cum illa verba adducta ex Genesi prolata sunt, Abraham jam justus erat. Conciliat denique hunc textum Apostoli Pauli cum textu Jac. II, 21, ex eo quod Paulus loquatur de fide per charitatem operante ac viva; S. Jacobus de bonis operibus, quæ profluant ex fide; cum fides bonorum operum sit principium, mater et alitrix.